MAHALLA RAISI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING KPI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Toshtemirova Zilola Madaminjonovna
Andijon viloyati *University of Economics and Pedagogy" NOTM,*
"Iqtisodiyot" kafedrasi katta o'qituvchisi
Tel:+998991000624
toshtemirova zilolaxon@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur tezisda mahalla fuqarolar yig'ini raislari faoliyatini baholashning mavjud tizimi tahlil qilinadi. Maqolada mahalla raisi faoliyatining samaradorlik ko'rsatkichlarini (KPI) shakllantirishda miqdoriy va sifat ko'rsatkichlarining mutanosibligini ta'minlash, shuningdek, "inson qadri" tamoyili asosida baholash tizimini raqamlashtirish bo'yicha takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar.Mahalla, transformatsiya, boshqaruv mexanizmlari, strategik rol, fuqarolik jamiyati, detsentralizatsiya, ijtimoiy barqarorlik.

ABSTRACT

This thesis analyzes the existing system for evaluating the activities of neighborhood (Mahalla) citizens' assembly chairmen. The article puts forward proposals for ensuring a balance between quantitative and qualitative indicators in the formation of Key Performance Indicators (KPI) for the activities of the mahalla chairman. Furthermore, it suggests the digitalization of the assessment system based on the principle of "human dignity."

Keywords: Mahalla, transformation, management mechanisms, strategic role, civil society, decentralization, social stability.

АННОТАЦИЯ

В данном тезисе анализируется действующая система оценки деятельности председателей сходов граждан махаллей. В работе особое внимание уделяется вопросам обеспечения соразмерности количественных и качественных показателей при формировании ключевых показателей эффективности (KPI) деятельности председателя махалли. Также выдвигаются научно-практические предложения по цифровизации системы оценки на основе принципа «человеческого достоинства» и повышению прозрачности управленческих процессов.

Ключевые слова: махалля, трансформация, механизмы управления, стратегическая роль, гражданское общество, децентрализация, социальная стабильность, KPI, цифровизация.

Kirish. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda amalga oshirilayotgan institutsional islohotlar doirasida mahalla tizimi davlat boshqaruvining eng muhim bo‘g‘ini sifatida qayta shakllanmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023- yil 11 sentabrdagi “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-158-son Farmoni doirasida mahalla institutini davlat va jamiyat o‘rtasidagi samarali boshqaruv bo‘g‘ini sifatida rivojlantirish, aholi muammolarini joyida hal etish, ijtimoiy xizmatlarni manzilli tashkil qilish hamda fuqarolar tashabbuslariga asoslangan boshqaruv mexanizmlarini kuchaytirish ustuvor vazifalardan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Mazkur strategiyada xalq xizmatidan kelib chiqadigan zamonaviy davlat boshqaruvini barpo etish, aholi farovonligini oshirish va ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish kabi yo‘nalishlar belgilab berilgan. Ayniqsa, PF-158 doirasida mahallani aholiga eng yaqin boshqaruv sub’ekti sifatida rivojlantirish, uning vakolat va mas’uliyatini kengaytirish ustuvor vazifalar qatoriga kiritildi. Bu esa mahalla raisining nafaqat ijtimoiy, balki iqtisodiy va boshqaruv funksiyalari kengayishiga olib keldi. Mazkur

jarayon mahalla raisining faoliyatini baholash tizimini qayta ko‘rib chiqish zaruratini keltirib chiqardi. Amaldagi baholash mexanizmi asosan statistik ko‘rsatkichlarga tayangan holda shakllangan bo‘lib, u ko‘proq hisobot xarakteriga ega. Natijada, mahalla darajasidagi real ijtimoiy muhit, aholining davlat boshqaruvidan qoniqish darajasi hamda jamoatchilik fikri yetarli darajada inobatga olinmay qolmoqda.

Asosiy qism.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston — 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni doirasida davlat boshqaruvini xalqqa yaqinlashtirish, uning samaradorligini aniq mezonlar asosida baholash hamda natijaga yo‘naltirilgan boshqaruv modelini joriy etish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Mazkur strategiyada barcha davlat organlari faoliyatini maqsadli ko‘rsatkichlar va natijalar orqali baholash, shu jumladan hududiy boshqaruvning eng quyi bo‘g‘ini hisoblangan mahalla institutida ham samaradorlikni KPI tizimi asosida aniqlash zarurati alohida ta’kidlangan.

Shu nuqtai nazardan, mahalla raisining faoliyatini zamonaviy boshqaruv talablariga mos ravishda KPI (Key Performance Indicators) tizimi orqali baholash va uni takomillashtirish, aholi farovonligi, ijtimoiy xizmatlar sifati va hududiy rivojlanish samaradorligini oshirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Hozirgi kunda mahalla raislari faoliyati quyidagi asosiy ko‘rsatkichlar orqali baholanadi:

-hududdagi jinoyatchilik darajasi;

-aholi murojaatlari bilan ishlash samaradorligi;

-obodonlashtirish ishlari va “Yashil makon” kabi ekologik tashabbuslarda ishtirok;

-ijtimoiy dasturlarni amalga oshirish darajasi.

Biroq mazkur ko‘rsatkichlar mahalla raisining bevosita boshqaruv samaradorligini to‘liq aks ettirmaydi. Chunki bu natijalar ko‘p hollarda ko‘p sub’ektli ta’sir natijasi hisoblanadi. Masalan, jinoyatchilik darajasi nafaqat mahalla raisining faoliyati, balki profilaktika inspektori, aholining ijtimoiy ahvoli, ishsizlik darajasi va

tashqi iqtisodiy omillar bilan ham uzviy bog‘liq. Shuningdek, murojaatlar sonining kamligi ham har doim samaradorlik belgisi emas — aksincha, ba’zan aholining ishonchsizligi yoki murojaat qilish madaniyati pastligi bilan izohlanishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan, mavjud baholash tizimida quyidagi muammolar kuzatiladi:

-natijaviy emas, jarayonga emas, balki umumiy holatga qarab baholash ustunligi;

-aholi fikri va ijtimoiy kapital ko‘rsatkichlarining hisobga olinmasligi;

-“mahalla yettiligi” o‘rtasidagi funksiyalarning integratsiya darajasi inobatga olinmasligi;

-raqamli ma’lumotlar va real vaqt monitoring tizimlarining yetarli emasligi.

Zamonaviy boshqaruv nazariyasida, ayniqsa Public Administration doirasida, samaradorlikni baholashda “data-driven governance” (ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv), KPI (asosiy samaradorlik ko‘rsatkichlari) va jamoatchilik bahosi kabi instrumentlar muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, mahalla raislari faoliyatini baholashda faqat statistik ko‘rsatkichlarga emas, balki quyidagi mezonlarga ham e’tibor qaratish maqsadga muvofiq:

-aholining qoniqish darajasi (so‘rovlar orqali);

-ijtimoiy ishonch va jamoaviy faollik indeksi;

-raqamli xizmatlardan foydalanish samaradorligi;

-mahalla tashabbuslarining barqaror natijalari.

Mahalla raislari faoliyatini baholash tizimini takomillashtirish — bu nafaqat boshqaruv samaradorligini oshirish, balki davlat va jamiyat o‘rtasidagi ishonchni mustahkamlashning muhim sharti hisoblanadi. Shuning uchun yangi baholash modeli kompleks, ko‘p omilli va inson markazli yondashuvga asoslanishi lozim.

KPI tizimini quyidagi uchta blok asosida takomillashtirish taklif etiladi:

№	**Blok nomi**	**Ko‘rsatkichning mazmuni (Indikator)**	**O‘lchov birligi**
1	Funksional blok	Mahallabay ishlash, murojaatlarning ijobiy hal etilishi, hujjatlar bilan ishlash tartibi.	Foizlarda (%)

2	Ijtimoiy blok	Oilaviy nizolarning kamayishi, "daftarlar"dan chiqarilgan fuqarolarning barqaror daromadi.	Son (Absolyut qiymat)
3	Psixologik blok	Aholining raisga bo‘lgan ishonchi, mahalladagi ma’naviy-ruhiy muhitning barqarorligi.	Indeks (0-1) So‘rovnoma indeksi

KPI tizimining xolisligini ta’minlash uchun "Smart Mahalla" platformasi doirasida avtomatik baholash reytingini joriy etish zarur. Bunda inson omili kamaytirilib, ma’lumotlar turli vazirliklarning (IIV, Soliq, Ijtimoiy himoya agentligi) bazalaridan avtomatik yig‘iladi va yagona "Mahalla indeksi" shakllanadi.

Xulosa qilib aytganda, transformatsiyalashuv sharoitida mahalla raisi faoliyatini baholashning an’anaviy statistik usullaridan zamonaviy KPI (Key Performance Indicators) tizimiga o‘tish — davlat boshqaruvining samaradorligini belgilovchi strategik zaruratdir. O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, mahalla raisining faoliyati nafaqat ma’muriy ijro, balki ijtimoiy menejment va jamoatchilik bilan muloqotning sifati orqali o‘lchanishi lozim.

O‘rganishlar natijasida quyidagi yakuniy xulosalarga kelindi:

1. *Inson omilini kamaytirish va xolislik*: Baholash tizimini "Smart Mahalla" va boshqa idoraviy tizimlar bilan integratsiya qilish orqali "raqamli nazorat"ni o‘rnatish hisobotlardagi sun’iylikni yo‘q qiladi va raisning real mehnatini ko‘rsatib beradi.

2. *Integratsiyalashgan boshqaruv*: Taklif etilayotgan uch o‘lchovli KPI modeli (Funksional, Ijtimoiy va Psixologik bloklar) mahalla raisini nafaqat rahbar, balki ijtimoiy muhitni sog‘lomlashtiruvchi va aholi ijtimoiy kapitalini oshiruvchi strategik sub’ekt sifatida namoyon etadi.

3. *Aholi roziligi* — bosh mezon: Baholash tizimiga "ishonch indeksi"ning kiritilishi "Inson qadri uchun" tamoyilining amaliy ijrosini ta’minlaydi. Bu esa mahalla

raisining faoliyatini yuqori tashkilotlar uchun hisobot berishdan, bevosita xalq muammolarini hal qilishga transformatsiya qiladi.

1. *Tizimli rag‘batlantirish*: Ishlab chiqilgan "Mahalla indeksi" kelgusida mahalla tizimi xodimlarini moddiy rag‘batlantirish, lavozim pog‘onalarida ko‘tarilish va kadrlar zahirasini shakllantirishda eng adolatli mezon bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Amalga oshirilayotgan ushbu islohotlar pirovard natijada mahalla institutining jamiyatdagi strategik rolini mustahkamlab, uni chinakam "demokratiya maktabi" va "xalqchil boshqaruv maskani"ga aylantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. PF-158 –O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023- yil 11 sentabrdagi PF-158-son Farmoni“O‘zbekiston – 2030” taraqqiyot strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida.

2. PF-6079 –O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020- yil 5 oktabrdagi PF-6079-son Farmoni“Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida.

3. PQ-162 –O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023- yil 24 maydagi PQ-162-son qarori“Hududlarda raqamli xizmatlarni keng joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida.”

4. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024- yil 18 maydagi 292-son qarori“Mahalla fuqarolar yig‘ini xodimlari (mahalla yettiligi) faoliyatini KPI asosida baholash tartibini joriy etish to‘g‘risida”

5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020- yil 14 avgustdagi qarori“Mahalla fuqarolar yig‘inlari faoliyatini reyting baholash tizimini joriy etish to‘g‘risida.”

6. O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi, Davlat statistika qo‘mitasi va Ijtimoiy himoya milliy agentligi ma’lumotlari. 2025 yil.